

Seletuskiri Vabariigi Valitsuse korralduse “ Luba netovõlakoomuse suurenemiseks ” eelnõu juurde

I. Sissejuhatus

Vastavalt riigieelarve seaduse § 10 lõikele 1 võib keskvalitsuse juriidilise isiku (keskvalitsuse üksusena määratletud avalik-õiguslik juriidiline isik, riigi asutatud sihtasutus ja riigi osalusega äriühing) eelarveaasta lõpu seisuga planeeritud võlakohustuste ja likviidsete varade kogusumma vahe (netovõlakoomus) moodustada kuni 40% samaks eelarveaastaks kavandatud põhitegevuse tuludest kogu 4-aastase prognoosiperioodi kestel. Netovõlakoomuse üle 40% suurenemise lubamise otsustab Vabariigi Valitsus, vastava asutuse taotluse alusel, milles on põhjendatud netovõlakoomuse kasvu vajalikkust ning tõendatud rahanduslik jätkusuutlikus.

Vabariigi Valitsuse korralduse „Luba netovõlakoomuse suurenemiseks ” eelnõu ja seletuskirja koostas Rahandusministeeriumi fiskaalpoliitika osakonna juhtivanalüütik Margus Täht (tel 58851429, e-mail margus.taht@fin.ee).

II. Eelnõu eesmärk

Korralduse eelnõu esitamisega teeb Rahandusministeerium Vabariigi Valitsusele ettepaneku anda luba netovõlakoomuse piirmäära ületamiseks järgmistele keskvalitsuse juriidilistele isikutele: Riigi Kinnisvara AS, AS Eesti Liinirongid, AS Eesti Raudtee ja SA Keskkonnainvesteeringute Keskus. Eelmine analoogne korraldus tunnistatakse kehtetuks.

III. Eelnõu sisu

Kõik keskvalitsuse juriidilised isikud koostavad igal aastal kogu nende tegevust hõlmavad finantsplaanid ja esitavad need asutajaõigusi teostava või valdkonna ministeeriumi vahendusel Rahandusministeeriumile. Esitatud finantsplaanid on sisendiks Rahandusministeeriumi majandusprognoosile ning riigi eelarvestrateegiale. Nimetatud plaanide kohaselt arvutatakse iga asutuse netovõlakoomus ja kui see ületab 40% piiri, siis tuleb koos finantsplaaniga esitada põhjendatud taotlus netovõlakoomuse suurenemise lubamiseks. Käesoleva aasta riigi eelarvestrateegia sisaldas mitmeid otsuseid, sh kulukärpeid, mis mõjutavad keskvalitsuse juriidiliste isikute netovõlakoomust. Sellest tulenevalt tuleb peale eelarvestrateegia kinnitamist viia need otsused finantsplaanidesse, mistõttu saab Vabariigi Valitsus otsustada loa andmise üle alles pärast finantsplaanide uuendamist. Käesolev eelnõu on koostatud uuendatud finantsplaanide alusel, mis arvestavad riigi eelarvestrateegia otsustega.

Uusimatel andmetel ning värskel prognoosil põhinevad finantsplaanid muudavad reeglina varasemate aastate plaane, seetõttu annab valitsus igal aastal uue korralduse ning tunnistab eelmise vastavasisulise korralduse kehtetuks.

Käesoleval aastal esitatud ja pärast riigi eelarvestrateegia kinnitamist uuendatud finantsplaanide kohaselt ületas netovõlakoomuse tase lubatud 40% piiri neljal asutusel. Käesolevas korralduses toodud netovõlakoomuse määrad põhinevad otseselt esitatud finantsplaanidel. Riigi Kinnisvara AS-i osas on arvestatud ka riigi eelarvestrateegias 2025-2028 kinnisvara puudutavate otsustega. Riigi Kinnisvara AS finantseerib investeeringuid vastavalt oma strateegiale võõrkapitali kaasamise teel. Investeeringuid tehakse pikaajalistesse kinnisvaraprojektidesse, mille tasuvusperiood on reeglina kümme või enam aastat. Seetõttu võlakohustuse piirtase 40% jooksva aasta tegevustuludest ei ole ettevõttele saavutatav.

AS Eesti Liinirongid (Elron) võlakooormuse suurenemise põhjuseks on diislrongide hankimine (liisinguperiood 2014–2034). Ettevõtte rahandusliku jätkusuutlikkuse tagab Eesti Vabariigiga 18.06.2009.a sõlmitud kokkulepe „Kokkulepe reisirongide soetamise ja finantseerimise kohta“. Elroni uuendatud finantsplaan arvestab lisaks riigi eelarvestrateegia otsustele ka uute rongide saabumise nihkumisega ca aasta võrra. Kui varasemalt oli plaanitud kuue uue rongi saabumine 2024.a ja kümne uue rongi saabumine 2025.a, siis uuendatud plaani kohaselt jõuavad rongid kohale vastavalt 2025.a ja 2026.a. Rongide saabumise nihkumine parandab kokkuvõttes valitsussektori eelarvepositsiooni 2024. ja 2025. aastal ning halvendab 2026. aastal.

Vastavalt omaniku ootustele on AS-l Eesti Raudtee käimas ulatuslik raudteevõrgustiku renoveerimine eesmärgiga suurendada raudtee piirkiirust, vähendada CO₂ heitmeid läbi elektrifitseerimise ning suurendada ohutust läbi liiklusjuhtimise uuendamise. Kavandatud tööd on kooskõlas AS Eesti Liinirongide poolt tellitud uute rongidega, millest esimesed on juba valmis ja saaksid järgmise aasta jooksul liinile tulla. Tööde teostamiseks on sõlmitud riigihangete alusel suuremahulised ehituslepingud, mis kasvatab investeringute mahu lähiaastatel kuni 160 miljoni euroni aastas. Valdav enamus neist finantseeritakse CEF ja CO₂ vahenditest, kuid suureneb ka ettevõtte laenumaht ning netovõlakooormus. Olemasoleva EIB laenulepingu maht on 113,5 mln eurot, mis võetakse lõplikult välja 2025. aastal. Lisaks on vajalik täiendava investeerimislaenu võtmine 40 mln euro ulatuses aastatel 2026–2028, milleks ettevõtte on EIB-ga alustanud eelkonsultatsioone. Ilma selleta jääks tegemata turvanguüsteemide uuendamine Ülemiste-Aegviidu lõigul ning Muuga ja Maardu jaamades. See ei võimalda nendes piirkondades lõpetada ka riiklikult olulist elektrifitseerimise projekti, mistõttu reisirongide kiiruste 160 km/h saavutamine ei ole võimalik. Vabariigi Valitsuse 11. novembri 2021. a protokollilise otsusega nr 72 kinnitatud „Transpordi ja liikuvuse arengukava 2021–2035“ näeb ette 1520 mm raudtee kiiruste suurendamise kuni 160 km/h, et vähendada aegruumilist vahemaad ja suurendada säästva pikamaareisitranspordi osakaalu. Kiiruste suurendamisel kasutatakse arengukava kohaselt laenu- ja ELi struktuurivahendeid. Vaatamata laenukooormuse kiirele kasvule on tagatud ettevõtte rahanduslik jätkusuutlikkus. EIB laen on võetud soodsatel tingimustel, kuna keskkonnasäästliku raudtee finantseerimine on EIB üks olulisi prioriteete. Laenud on ka tagatiseta. EIB-ga on laenulepingutes kokku lepitud finantskovenantide pakett, mis tagab laenukooormuse optimaalse suuruse. Kuigi Eesti Raudtee ületab eelarveseaduse vastavat määra, siis ettevõtte puhul on täpsemateks mõõdikuteks oma- ja võörkapitali osakaal, netovõlakooormuse suhe EBITDA-sse ning rahavoo katekordaja. Kõik need näitajad jäävad laenuperioodi jooksul rahvusvaheliselt raudteesektori osas aktsepteeritavatesse vahemikesse.

SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse (KIK) netovõlakooormuse piirmäära ületamise põhjuseks on Rahandusministeeriumiga 2009. aastal sõlmitud laenuleping mahus 130 miljonit eurot, millest võeti lõplikult kasutusse 101,3 miljonit eurot. Teine laenuleping on sõlmitud Rahandusministeeriumiga 2016. aastal mahus 30 miljonit eurot, millest võeti kasutusele 20 miljonit eurot. Tegemist on edasilaenamiseks saadud laenudega, mille kasutamise sihtotstarve on Euroopa Liidu Ühtekuuluvusfondist rahastatavate veeprojektide omafinantseeringu rahastamine. Kõik KIKi laenud on eranditult väljastatud KOVidele või KOVidele kuuluvatele vee-ettevõtetele. Graafikujärgsete laenu tagasimaksete mõjul hakkab KIKi netovõlakooormus vähenema.

IV. Korralduse mõjud, kulutused ja võimalikud tulud

Nimetatud keskvalitsuse juriidiliste isikute tegevusest tuleneva mõjuga valitsussektori rahandusele, sh eelarvepositsioonile on arvestatud Rahandusministeeriumi majandusproгноosi ning riigi eelarvestrateegia aastateks 2025-2028 koostamisel. Täiendavad mõjud korralduse eelnõul puuduvad.

V. Korralduse eelnõu kooskõlastamine

Korralduse eelnõu saadeti e-posti teel kooskõlastamisele korralduses nimetatud keskvalitsuse juriidilistele isikutele. Kõik adressaadid kooskõlastasid eelnõu märkusteta.

29.11.2024